

Kokkolan kaupungin valmiussuunnitelman yleinen osa



Hyväksytty: Kaupunginhallitus xx.xx.2026

SISÄLTÖ

Johdanto	3
1 Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin	5
1.1. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kaupunki- konsernissa	5
1.2. Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat	7
1.3. Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet	8
1.3.1. Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana	9
1.3.2. Elintärkeiden toimintojen ja palveluiden turvaaminen: jatkuvuussuunnittelu	10
1.3.3. Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen.....	11
1.4. Lainsäädäntö ja ohjeet	11
1.5. Kokkolan kaupungin ja alueelliset uhka-arviot ja riskien arviointi	12
1.6. Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma	13
1.7. Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät kustannukset ja hankinnat	13
1.8. Varautumiskoulutus ja harjoitukset.....	13
1.9. Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt kaupunkikonsernissa	13
1.10. Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palvelutuotannossa.....	14
1.11. Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen	15
1.12. Kaupunkikonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen	17
1.13. Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle	17
2. Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta	18
2.1. Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet.....	18
2.2. Kansallisen riskiarvion keskeiset tulokset.....	18
2.3. Keski-Pohjanmaan alueellinen riskiarvio.....	19
2.4. Kokkolan kaupungin uhka-arvioiden keskeiset tulokset.....	19
2.5. Johtamisjärjestelmä normaalioloissa.....	200
2.6. Kaupunkikonsernin johdon ja avainhenkilöstön hälyttämis - ja informointijärjestelyt..	21
2.7. Luottamushenkilöelinten informointi	211
2.8. Tehostetun johtamisen ja tilanteen seurannan käynnistäminen häiriötilanteessa	21
2.9. Johtamispaikat.....	222
2.11. Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset	23
2.12. Vastuut ja tehtävät normaaliolojen erityistilanteen hallinnassa	23
2.13. Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa	23
2.14. Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa..	24
2.15. Toiminnan yhteensovittaminen.....	25
2.16. Evakuoinnit.....	25
3. Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin	277
3.1. Poikkeusolojen vaikutukset kaupungin toimintaan ja toimintaedellytyksiin.....	277
3.2. Kaupungin hallinto poikkeusoloissa	288
3.3. Valmiustoiminta poikkeusoloissa.....	288

3.4.	Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut.....	29
3.4.1.	Henkilöstön varaamisen (VAP) vastuut kaupunkikonsernissa	299
3.4.2.	Vastuut rakennusvarauksista	29
3.4.3.	Vastuu ajoneuvo- ja työkaluvarauksista	29
3.5.	Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio	300
4.	SUUNNITELMAN LIITTEET	31

Johdanto

Suomalaisen yhteiskunnan kriisinsietokyky eli resilienssi perustuu kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti kykyyn ylläpitää yhteiskunnan elintärkeät toiminnot viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä kaikissa olosuhteissa. Kokonaisturvallisuuden toimintamalli on esitelty Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS2025). Paikallistasolla toiminnan keskiössä ovat kunnat, joilla on useilla turvallisuuden osa-alueilla merkittävä toimivalta.

Kokkolan varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoite on kaupungin strategiaa tukien turvallisen elinympäristön luominen, kaupungin palvelutuotannon mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa, häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen.

Kokkolan kaupungin valmiussuunnitelman yleinen osa on dokumentti, joka kuvaa organisaation varautumista yleisellä tasolla. Valmiussuunnitelman yleisen osan tarkoituksena on linjata organisaation varautumisen periaatteet ja varmistaa varautumisen yhtenäisyys syvemmälle toimialakohtaiseen varautumiseen. Yleiseen osaan on koottu linjaukset ja toimintaperiaatteet noudatettavaksi toimialoilla sekä yhteistyöperiaatteet häiriötilanteissa muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Yleisessä osassa on kuvattu merkittävimmät kaupunkikonsernia koskevat uhkatilat ja riskit sekä riskianalysointi.

Varautumisella luodaan vastetta, jonka tarkoituksena on lieventää uhkan vaikutusta tai torjua sitä kokonaan. Varautuminen prosessina ei ole koskaan valmis, mutta vastetta voidaan kehittää pitkäjänteisellä ja organisaatioturvallisuutta kohentavalla tavalla.

Varautumisen konkreettisena tuotoksena syntyy valmiussuunnitelma, joka dokumentin muodossa ohjaa toimialojen varautumista ja toisaalta kuvaa jo tehtyä työtä.

Normaalioloissa rakennettavat järjestelmät ja varautumistoimenpiteet luovat perustan toiminnalle poikkeusoloissa. Johtosuhteet, organisaatiot ja vastuunjako säilytetään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa mahdollisimman muuttumattomina kaikissa tilanteissa. Häiriötilanteessa toimintaa johtavat vastuulliset ja toimivaltaiset viranomaiset tai muut siihen lainsäädännössä velvoitetut turvallisuustoimijat omien tehtäviensä ja toimivaltansa mukaisesti. Hyvän hallinnon periaatteiden mukaan kaupungin toiminta tulee hoitaa mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa.

Toimialat laativat omat valmiussuunnitelmansa. Lisäksi määrätyille erillistoiminnoille kuten ruokahuolto, IT-palvelut ja viestintä laaditaan omat valmiussuunnitelmansa, jotka ovat linjassa ja yhteen sovitettu yleisen osan kanssa.

Toimialojen suunnitelmien tulee sisältää kuvaus 1. asianmukaisista toimintamalleista varautumisvelvollisen toimintaedellytysten ja sen lakiin perustuvien tehtävien mahdollisimman häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa; 2. valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönotosta aiheutuvista velvoitteista; häiriötilanteen hallinnan vaatimista sisäisistä vastuujärjestelyistä ja viestinnän menettelyistä sekä tarpeellisista yhteydenpito- ja yhteistyötahoista.

Varautumisvelvollisen on pyrittävä tunnistamaan toimintansa häiriöttömyyttä vakavasti vaarantavat uhat ja arvioimaan niiden aiheuttamat riskit tehtäviensä hoitamiseksi ja huolehdittava toiminnassaan asianmukaisista hallintatoimenpiteistä riskien toteutumisen ehkäisemiseksi ja niiden vaikutusten vähentämiseksi. Riskiarvio on pidettävä ajantasaisena.

Valmiussuunnitelman yleinen osan rakenne perustuu Pelastusopiston suunnitteluohjeeseen kuitenkin huomioon ottaen Kokkolan kaupungin tekemät päätökset, erityispiirteet sekä toimintaympäristön, mikä asettaa omat haasteensa varautumiselle.

Valmiussuunnitelman yleisen osan hyväksyy kaupunginhallitus. Valmiussuunnitelma-kokonaisuuteen kuuluvat toimialakohtaiset valmiussuunnitelmat ovat salassa pidettäviä.

1 Strateginen valmiussuunnitelma, varautuminen häiriötilanteisiin

1.1. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kaupunkikonsernissa

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on valtioneuvoston hyväksymä periaatepäättös suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden toimintamallista. Strategian mukaan kunnat, viranomaiset, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset yhteistyössä huolehtivat suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuudesta. Varmistaessaan omien ydintehtäviensä jatkuvuuden kunnat samalla osaltaan turvaavat yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuuden.

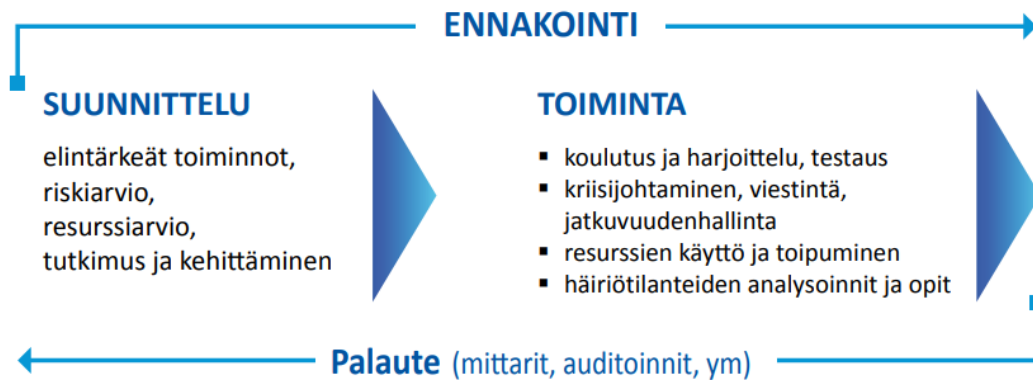
Kuvio 1. Kokonaisturvallisuuden toimintamalli tiivistetysti.



Kuntalain mukaan kunnan perustehtävä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla. Valmiuslaki edellyttää kuntia varautumaan valmiussuunnitelmilla ja muilla etukäteistoimenpiteillä tehtäviensä mahdollisimman hyvään hoitamiseen kaikissa turvallisuustilanteissa. Varautumisen tarkoituksena on varmistaa, että kaupunki toimii mahdollisimman normaalisti häiriötilanteesta huolimatta.

Varautumisen toimenpiteisiin kuuluvat valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, varautumisen koulutukset, sekä varautumisharjoitukset. Varautumisen avulla muodostetaan vaste, jonka tarkoituksena on lieventää tai torjua häiriötilanteen aiheuttamaa vaikutusta.

VARAUTUMISEN PROSESSI



Kuva 2. Varautumisen prosessi. Turvallisuuskomitea 2025

Kokkolan kaupungin turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan arvoja ja asenteita, ammattitaitovaatimusta, ajantasaisten normien luomista ja turvallisuusvaatimukset täyttäviä toimintatapoja koko kuntakonsernissa.

Kaupunki edellyttää samaa turvallisuuskulttuurikäsitystä niiltä alueellaan toimivilta palveluntuottajilta kuten ostopalvelujen tuottajat, joiden toiminta liittyy yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kaupungin toimialueella.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Kaupunginhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä kunnan hallintosäännössä sekä muissa ohjeissa on määrätty.

Tehdessään nämä päätökset valtuusto ja kaupunginhallitus kehittävät kaupungin kokonaisturvallisuutta niin että turvallisuuden hallinta käsitetään erottamattomaksi osaksi konsernin organisaation normaalia toimintaa.

Kaupunki on laaja-alaisesti mukana eri kokonaisturvallisuutta kehittävässä suunnitelmassa, ohjelmissa ja hankkeissa ja pyrkinyt jalkauttamaan ja konkretisoimaan niitä omaan toimintaansa. Näistä mainittakoon

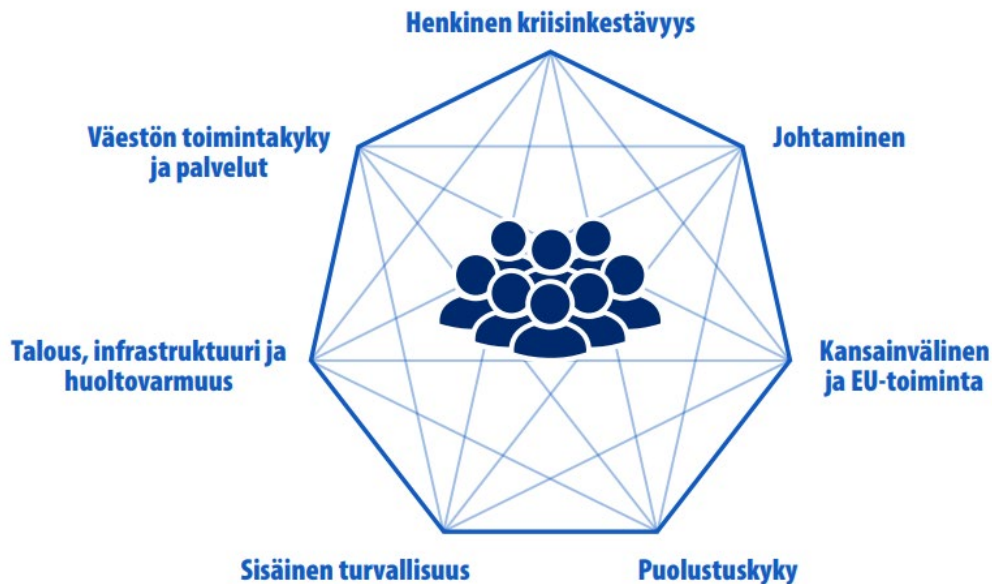
- Valtioneuvoston periaatepäättös YTS 2025
- Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2025
- Kansallinen riskiarvio 2023
- LVV:n kokonaisturvallisuuden strategian valmisteluun osallistuminen ja sen jalkauttaminen Kokkolassa
- Keski-Pohjanmaan turvallisuussuunnitelma
- Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategia
- Kaupungin strategia 2026–2030
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat ja aluekohtaiset riskiarviot
- Kuntaliiton KUJA varautumisen ja palveluiden jatkuvuuden arviointimalli
- Sopimus kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyöstä varautumisessa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Tavoitteena on, että Kokkolan kaupunkikonserni kykenee ylläpitämään turvallista ja toimivaa elinympäristöä kaikille kuntalaiselle sekä kaupungissa toimiville organisaatioille vallitsevista olosuhteista riippumatta.

1.2. Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat

Kokkolan kaupungin turvallisuuteen liittyvät strategiset linjaukset noudattavat Valtioneuvoston periaatepäätöstä Yhteiskunnan turvallisuusstrategia YTS 2025. Sen tavoitteena on turvata koko yhteiskunnan toimintakyky, turvata Suomen itsenäisyys ja edistää kansalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Periaatepäätöksessä on määritelty seitsemän elintärkeäksi luettavaa toimintoa.

Kuvio 3. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot. YTS 2025



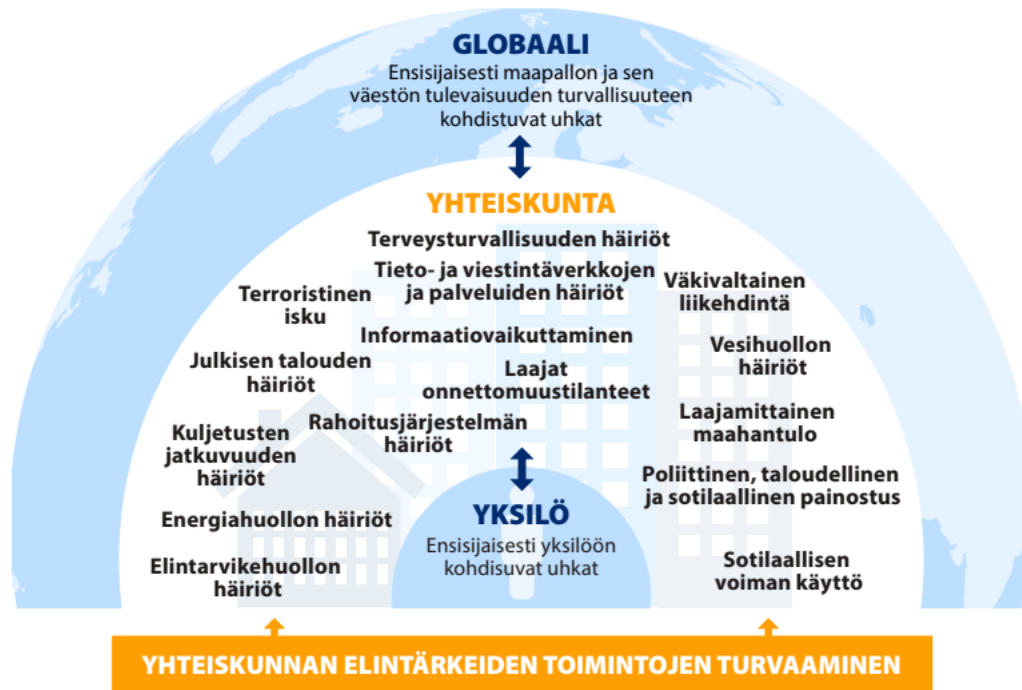
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen perustuu lainsäädäntöön. Häiriötilanteita hallitaan lähtökohtaisesti viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Julkista hallintoa koskevasta yleisestä velvollisuudesta varautua tehtäviensä hoitamiseen myös poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa, jossa säädetään myös poikkeusolojen hallinnan edellyttämistä lisätoimivaltuuksista viranomaisille. Toimialakohtaiseen lainsäädäntöön sisältyy monia valmiuslain varautumisvelvoitetta täydentäviä tai siihen rinnastuvia säännöksiä, jotka kohdistuvat yhteiskunnan eri toimijoihin eri sektoreilla.

Elintärkeät toiminnot ovat yhteisiä koko maassa, mutta niihin kohdistuvien uhkien laatu, todennäköisyys ja vaikutukset vaihtelevat eri tekijöiden takia maan eri osissa. Kokkolan kaupungin valmiussuunnitelman yleisessä osassa arvioidaan, mitkä näistä uhista ja häiriötapahtumista ovat huomioon otettavia nimenomaan Kokkolassa. Kaupungin ja sen lähialueen ominaispiirteistä voidaan mainita logistinen asema; kolme valtatiä kulkee alueen kautta, kansainvälinen lentokenttä sijaitsee 20 km:n etäisyydellä kaupungin keskustasta, Kokkolan satama on maamme merkittävimpiä vienti- ja tuontisatamia. Lisäksi kaupungissa on kansainvälisestikin katsottuna merkittävä kemian teollisuuden keskittymä.

Riskien arviointi ja uhkakuvien käsittely toimialakohtaisissa valmiussuunnitelmissa kuvaa mahdollisesti toteutuvan uhkan todennäköisyyttä ja vaikutuksia toimialaan. Koska sama tapahtuma voi esiintyä uhkana useammalla toimialalla, yleisessä osassa esitetään yhteenveto ja johtopäätelmät ristiin vaikutuksista ja tapahtuman merkityksestä koko kaupunkikonsernille.

Kansallisessa riskiarviossa uhkamallilla tarkoitetaan kuvausta turvallisuusympäristön mahdollisista uhkista. Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää.

Kuva 4. Uhkamallit ja häiriötilanteet. Sisäministeriö kansallinen riskiarvio 2023.



1.3. Varautumisen ja valmiussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet

Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan organisaation varautumista tavalla, missä voimavarojen käyttö ja toiminta suunnitellaan sekä priorisoidaan häiriötilanteen vaatimusten mukaisesti ottamalla huomioon myös valmiuslain tarkoittamat poikkeusolot. Valmiussuunnittelu on toimintaympäristön tunnistamista, varautumisen toimenpiteiden organisoimista, vastuuttamista, toimintakorttien laatimista sekä varautumisen harjoituksiin osallistumista. Varautuminen ja valmiussuunnittelu etenevät organisaation kaikilla tasoilla, jolloin varmistetaan kokonaisvaltainen varautuminen ja turvallisuudenhallinta. Valmiussuunnitelman yleinen osa on organisaation varautumisen periaatteita kuvaava suunnitelma, joka tukee toimialakohtaista valmiussuunnittelua.

Valmiussuunnittelun rinnalla käytetään myös termiä **jatkuvuudenhallinta**. Jatkuvuudenhallinta on prosessi, jolla tunnistetaan toiminnan uhat ja niiden vaikutukset sekä luodaan kattava toimintamalli toimintakyvyn hallinnalle ja palautumiselle normaalitilanteeseen.

Normaaliolojen erityistilanne on tapahtuma, jonka vaikutuksiin vastaaminen vaatii usean viranomais- ja vapaaehtoistahon yhteistyötä ja jota voidaan käsitellä normaaliolojen viranomaisvaltuuksin.

Poikkeusoloja valmiuslain mukaan ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.

Valtioneuvoston saattaessa poikkeusolojen lainsäädännön voimaan kuntakonsernin toimet perustuvat edelleen mahdollisimman pitkälle normaaliolojen menettelyihin. Viranomaisten ja kunnan tarvitsemat lisävaltuudet osoitetaan lainsäädännössä.

Valmiussuunnitelman yleisessä osassa tulee

- antaa varautumisen ja valmiussuunnittelun perusteet
- kuvata kaupungin toimintaa koskevat uhkatilanteet ja niiden vaikutukset kaupungin toimintaan ja kaupungin asukkaiden elämään
- selvittää kaupungin eri toimialojen keskeisimmät tehtävät kaupunkilaisten turvallisuuden ja toimeen tulon sekä kaupungin peruspalveluiden turvaamiseksi yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvissa uhkatilanteissa
- selvittää miten kaupungin hallinto ja johtaminen järjestetään uhkatilanteissa
- ohjeistaa valmiussuunnitelmien laatiminen ja ylläpito

1.3.1. Varautuminen ennaltaehkäisevänä toimintana

Varautumisen tarkoituksena on turvata kaupunkikonsernin organisaation toiminta ja erityisesti sen perustehtävän hoitaminen kaikissa oloissa. Valmiussuunnittelu käsittää organisaation toiminnan suunnittelun häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä tarpeelliset ennakkotoimenpiteet toiminnan varmistamiseksi. Suunnitelmat täydentävät toisiaan. Toimintavalmiuden luomiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittava suunnittelu ja sen edellyttämät muut valmistelut muodostavat kokonaisuuden, johon sisältyy organisaation mukaan erilaisia toimenpiteitä.

Varautumisella tarkoitetaan kaikkia suunnittelu- ja johtamistoimenpiteitä, joiden avulla kunnan eri toiminnot voidaan hoitaa mahdollisimman hyvin erilaisissa normaaliolojen häiriö- ja erityistilanteissa sekä poikkeusoloissa. Valtion viranomaisten, valtion liikelaitosten ja kuntien lakisääteinen velvollisuus on varmistaa tehtäviensä *mahdollisimman hyvä* hoitaminen kaikissa oloissa.

Äärimmäisissä kriisitilanteissa tämä tarkoittaa sitä, että etusijalle asetetaan kansalaisten *välttämättömistä tarpeista* huolehtiminen. Nämä ovat siten **korostuvia** toimintoja ja niiden hoitaminen vaatii lisää voimavaroja.

Osa toiminnoista ja palveluista, joita kaupunki normaalioloissa on ottanut hoitaakseen tai jotka sille on asetettu lainsäätäjän toimesta, joudutaan ääritilanteissa katsomaan

väistyviksi toiminnoiksi. Näistä vapautuu sekä henkilö- että aineellisia voimavaroja, joita soveltuvin osin ohjataan korostuvien toimintojen suorittamiseen.

Kokonaisvarautuminen normaaliajan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin muodostuu kunnan valmiussuunnitelmasta, eri toimialojen valmiussuunnitelmista sekä virastojen ja laitosten turvallisuus- ja pelastussuunnitelmista. Valmiussuunnitelmaa täydentävät yhteenedot tai viittaukset yhteistyöviranomaisien valmiussuunnitelmista sekä niiden kuntayhtymien ja yritysten valmiussuunnitelmista, joiden toiminta sosiaali- ja terveydenhuollon, perushuollon, teollisuustuotannon, energiahuollon ja infrastruktuurin alueilla ovat kunnan toimintojen kannalta välttämättömiä. Näissä suunnitelmissa esitetään toimialakohtainen uhka-analyysi ja riskienhallinnan menettely sekä toipumissuunnitelmat.

Pääpaino on selvittää organisaation kyky toimia normaaliolojen häiriötilanne sekä siirtyä portaattomasti käsittelemään mahdollisia häiriötilanteita.

Kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja apunaan varautumisen johtoryhmä ohjaavat, johtavat ja yhteen sovittavat sekä valvovat eri toimialojen varautumista. Kukin toimiala vastaa oman alansa valmiussuunnittelusta ja varautumisesta toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

1.3.2. Elintärkeiden toimintojen ja palveluiden turvaaminen: jatkuvuus-suunnittelu

Elintärkeät toiminnot ovat palveluita, joita kaupungin tulee ylläpitää kaikissa olosuhteissa, häiriötilanteista tai poikkeusoloista huolimatta. Yhteistä elintärkeille toiminnoille on, että niitä ei voida keskeyttää, koska niiden tuottaminen on osa yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaista kokonaisturvallisuuden mallin toteuttamista. Kaupungin elintärkeät toiminnot tunnistetaan toimialoittain ja kootaan yhteen kuvaamaan kaupungin elintärkeitä palveluja osana toimialan toimintaympäristön ja erityispiirteiden tunnistamista. Kukin toimiala laatii valmiussuunnitelmansa siten, että niissä on määritelty elintärkeät ja väistyvät toiminnot ja esitetty menetelmät jatkuvuudenhallintaan. Tähän liittyen määritellään väistyvistä toiminnoista vapautuvien henkilö- ja materiaalivoimavarojen uudelleen suuntaaminen elintärkeiksi määriteltyjen tehostamiseen.

Elintärkeiksi toiminnoiksi kaupungin kannalta on tunnistettu

1. Väestön terveyden suojele (ympäristöterveydenhuolto, perusterveydenhuolto) (kaupunki & hyvinvointialue)
2. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimivuus
3. Puhtaan juomaveden saannin turvaaminen
4. Viemäriverkoston toimivuus
5. Jätehuollon toimivuus
6. Sähkön ja kaukolämmön saannin turvaaminen
7. Kaupungin sisäisten ja ulkoisten tieto- ja viestintäyhteyksien järjestäminen
8. Puhtaiden elintarvikkeiden riittävän jakelun turvaaminen kaikille kuntalaisille, huomioiden myös hoitolaitokset, palvelukeskukset sekä palvelu- ja tukiasuminen yhteistyössä hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa
9. Polttoaineen jakelu tarpeellisessa laajuudessa
10. Väestön suojautuminen (varsinaiset ja tilapäiset suojatilat)

Tärkeitä päämääriä ja tavoitteita kunnan toimintojen jatkuvuuden kannalta ovat:

- Nopea ja keskitetty päätöksenteko on järjestetty. Johtamis- ja päätöksentekomenettelyt on määritelty ja esitetään tässä suunnitelmassa. Henkilövarausesitykset puolustusvoimille, tilavaraukset ja kalustovaraukset on tehty.
- Varautumisen johtoryhmään saadaan nopeasti yhteys tarvittavaa päätöksentekokykyä varten.
- Elintärkeiden toimintojen häiriötön turvaaminen on varmistettu.
- Jokainen toimiala esittää valmiussuunnitelmassaan järjestämisvastuulleen kuuluvat elintärkeät toiminnot, haavoittuvuusanalyysin, toteuttamansa varautumistoimet ja tarvittavat kehittämis ehdotukset.
- Väestön suojaamiseen ja elinmahdollisuuksien ylläpitoon on luotu edellytykset konsernin kattavalla valmiussuunnittelulla

1.3.3. Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen

Varautumisen ja valmiussuunnittelun yhtenä keskeisenä tavoitteena on varmistaa mahdollisimman hyvät edellytykset häiriötilanteen hallinnalle ja siihen liittyvään johtamiseen eli kriisijohtamiseen. Perusajatuksena on etupainotteisuus, mieluummin liian aikaisin kuin liian myöhään. Muodostaakseen oikeanlaisen vasteen tarvitsee häiriötilannejohdon muodostaa tilannekuvan avulla tilanneymmärrys tilanteesta. Tilanneymmärrykseen perustuen häiriötilannejohto tekee valintoja, päätöksiä, koordinaatiota ja viestintää. Kokkolan kaupunki on määritellyt normaaliajan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosäännön ja johtokeskuksen työjärjestyksen.

Kaupungin häiriötilannetta johtaa kaupunginjohtaja, jonka vastuulla on varautumisen vaiheessa varmistaa riittävä johtaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Apunaan kaupunginjohtajalla on kaupungin sekä varautumisen johtoryhmä. Jokaisella häiriötilannejohdon jäsenellä on oltava määrätty sijainen. Häiriötilannejohdon on osallistuttava varautumisen harjoituksiin ja mahdollistettava osallistuminen myös sijaisilleen. Johtoryhmä kokoontuu sekä normaaliajan häiriötilanteessa, että poikkeusoloissa erikseen päätettävässä johtokeskuksessa.

Onnistuneella viestinnällä on keskeinen osa tehokkaassa häiriötilanteiden hallinnassa. Kriisiviestintä järjestetään normaaliolojen viestintäohjeen pohjalta, johon sisällytetään erillisenä ohjeena toimenpiteet häiriötilanteiden viestinnän toteuttamiseksi. Viestinnästä häiriötilanteessa on laadittu erillinen suunnitelmansa. Suunnitelma on pohjana myös toimialojen valmiussuunnitelmien viestintäosiossa

Yhteistiedottamisen tarpeen ilmetessä aloitteen yhteisesti järjestettävästä tiedotustilaisuudesta tekee toimintaa johtava viranomainen.

1.4. Lainsäädäntö ja ohjeet

Valmiussuunnittelun avulla luodaan johtamisjärjestelmät ja toimintaperiaatteet, joilla kunnan johtoryhmä, toimialat ja eri organisaatiot sekä yhteistyöviranomaiset voivat toimia siten, että kunnan elintärkeiden toimintojen ylläpito erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tulee turvatuksi.

Valmiussuunnitelman perustana ovat:

- Valmiuslaki 29.12.2011/1552
- Pelastuslaki 29.4.2011/379
- Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 5.5.2011/407

- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2025
- Valtioneuvoston periaatepäättös kokonaisturvallisuudesta sekä
- Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen antamat ohjeet
- Pelastustoimen VIRVE-viestiohje / SM:n julkaisu 24/2011
- NIS 2 Euroopan Unionin kyberturvallisuusdirektiivi
- CER 2.0 Laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta
- Kuntalaki 410/2015
- Erityislainsäädäntö

Keskeiset poikkeusolojen vaatimat toimivaltuudet on koottu valmiuslakiin ja puolustustilalakiin. Valmiuslain mukaisesti kunnan tulee varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Velvoite tarkoittaa, että kunnalla tulee olla valmius poikkeusoloissa kunnille mahdollisesti määrättävien tehtävien hoitamiseen kuten esimerkiksi vähittäiskaupan, rakentamisen tai asuntokannan säännöstelyyn ja väestönsuojeluun. Valmiuslain kokonaisuudistus tapahtuu vuoden 2026 aikana. Kaupunki on antanut lausuntonsa lakiuudistuksen valmisteluun.

Vuonna 2024 voimaan tulleet NIS 2.0 direktiivi (laki kyberturvallisuuden riskienhallinnasta) sekä CER-direktiivi (laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta) määräävät valmiuslain varautumisvelvollisuutta tarkemmin yleisistä varautumisvelvollisuuksista toimialoille ja toimijoille, joista osa on kuntaomisteisia. (esim. vesihuolto ja energiatoimiala).

Varautuminen perustuu kunnan yleiseen valmiussuunnitelmaan, kunnan eri toimialojen, liikelaitosten ja palvelutuotannosta vastaavien organisaatioiden valmiussuunnitelmiin sekä virastojen ja laitosten pelastussuunnitelmiin. Varautumista täydentävät yhteistyöviranomaisten ja muiden yhteisöjen valmiussuunnitelmat sekä niiden yritysten valmiussuunnitelmat, joiden toiminta perushuollon, teollisuustuotannon, energihuollon ja infrastruktuurin alueilla ovat kunnan toimintojen kannalta välttämättömiä.

Valmiussuunnitelman yleisessä osassa painopiste on normaaliolojen häiriötilanteiden varautumissuunnittelussa, poikkeusolojen suunnittelun jäädessä vähemmälle. Myös väestönsuojelun suunnittelun osuus on kevyempi, koska merkittävä osa siitä sisältyy pelastuslaitoksen laatimaan evakuointisuunnitelmaan.

Suunnitelman tarkoituksena on luoda toimintaedellytykset kunnan varautumisen johtoryhmälle ja muulle kaupungin valmiusorganisaatiolle.

1.5. Kokkolan kaupungin ja alueelliset uhka-arviot ja riskien arviointi

Tässä suunnitelmassa esitettyjen uhka-arviointien tavoitteena on ollut tunnistaa Keski-Pohjanmaan alueelle ja Kokkolan kaupunkiin kohdistuvia uhat. Toimialat ovat arvioineet omasta näkökulmastaan niiden esiintymisen todennäköisyyttä ja vaikutuksia kunnan asukkaiden ja muiden kokonaisturvallisuuteen sekä toimialan toimintaan. Uhka-arvioinnissa on myös tarkasteltu vahinkojen todennäköisyyttä ja merkitystä. Tapahtuman todennäköisyyttä arvioitaessa on näkökulmana ollut todennäköisyys nimenomaan Kokkolan kaupungin alueella. Uhkien ja riskien arvioinnissa käytetään sähköistä riskienhallinta työkalua. Tarkemmin arviot esitetään toimialakohtaisissa valmiussuunnitelmissa.

1.6. Painopisteet varautumisen kehittämisessä ja toimenpideohjelma

Uhka-arvioinnissa tehtyjen havaintojen perusteella kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että varautumiseen liittyvä suunnittelu on kokonaisuutena ajan tasalla, havaitut kehittämis ehdotukset toteutetaan joko virkamiespäätöksillä tai viedään vastuuhenkilöiden toimesta toimivaltaisten toimielimien käsiteltäviksi ja päätettäviksi.

Kehittämispäällikön tehtävänä on kaupungin varautumisasioiden kehittäminen sekä koordinointi.

1.7. Häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät kustannukset ja hankinnat

Kokkolan kaupungin kokonaisturvallisuuden mallissa varautuminen on osa organisaation toimintaa ja siitä aiheutuvat kustannukset tulee sisällyttää toiminta- ja taloussuunnitelmiin sekä talousarvion toiminta- ja investointimenoihin.

Varautumisen toimialakohtaisessa vaiheessa tullaan tunnistamaan kehitystarpeita, joiden vuoksi investointeja voidaan joutua tekemään. Kaupungin yleinen varautumisvelvollisuus tuo myös vastuuta investoida, jotta kaupungin elintärkeät toiminnot saadaan ylläpidettyä mahdollisimman hyvin kaikissa turvallisuustilanteissa.

1.8. Varautumiskoulutus ja harjoitukset

Keskeisessä roolissa kokonaisvaltaisessa varautumisessa ja turvallisuuskulttuurin luomisessa ovat henkilöstön varautumisen koulutukset ja harjoitukset. Koulutukset tuovat henkilöstölle tietoa varautumisesta ja häiriötilanteen hallinnasta, lisäksi erityistehtäviin varatuille henkilöille koulutus syventää osaamista. Harjoitusten tavoitteena on testata valmiussuunnitelmia ja häiriötilanteiden hallinnan toimintamalleja.

Varautumisharjoitukset ja -koulutukset kehittävät myös verkostoja varautumisen sidosryhmien, hyvinvointialueen, viranomaisten, muiden kuntien, järjestöjen sekä elinkeinoelämän kanssa.

Toimialojen tulee tunnistaa oman toimintansa kriittisessä roolissa olevat henkilöt ja varahenkilöt, joiden tulee saada omaan poikkeusolojen rooliinsa tarkoitettua erityiskoulutusta.

Vastuu varautumiskoulutuksen ja harjoitustoiminnan koordinoinnista kuuluu kehittämispäällikölle.

1.9. Valmiussuunnittelun vastuut ja vastuuhenkilöt kaupunkikonsernissa

Lähtökohtaisesti vastuu varautumisesta ja valmiussuunnittelusta on niillä, jotka muutoinkin vastaavat organisaatioiden johtamisesta. Seuraavassa on lueteltu eri vastuorganisaatioiden ja –henkilöiden tehtävät varautumisessa ja valmiussuunnittelussa.

Varautumistehtävä	Vastuu	Suunnitelmat	Nykytilanne (viimeisin päivitys)
Kunnan toimialojen varautumisen yhteensovittaminen	Kehittämispäällikkö	Valmiussuunnitelman yleinen osa	2022
Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen viestintään varautuminen	Markkinointi- ja viestintäpäällikkö	Häiriötilanteiden ja kriisiviestinnän viestintäperiaatteet	2022
Väestön evakuoiminen	Kehittämispäällikkö	Hyvinvointialueen evakuointisuunnitelma (sopimus HVA:n kanssa)	
Sivistystoimen varautuminen	Opetus- ja kasvatusjohtaja	Sivistystoimen valmiussuunnitelma	2022
Ympäristöterveydenhuollon varautuminen	Terveysvalvonnanjohtaja	Erityistilannesuunnitelma	2022
		Valvontasuunnitelma	2022
Ruokahuollon palveluyksikön varautuminen	Puhtaus- ja ruokapalvelupäällikkö	Ruokapalveluyksikön valmiussuunnitelma	2022
Kaupunkiympäristön	Kaupunkiympäristöjohtaja	Kaupunkiympäristön valmiussuunnitelma	2022
Energiahuolto	Kokkolan Energia Oy/ toimitusjohtaja	Valmius- ja jatkuvuussuunnitelmat	2022
Vesihuollon varautuminen	Vesilaitosjohtaja / Kokkolan vesi	Valmius- ja jatkuvuussuunnitelmat	2022
Sataman varautuminen	Kokkolan Satama Oy/ toimitusjohtaja	Valmius- ja jatkuvuussuunnitelmat	2025
Tietohallinnon varautuminen	Tietohallintopäällikkö	Tietohallinnon valmiussuunnitelma	2022
Tilapäis- / hätämajoitus	Kehittämispäällikkö	Tilapäismajoituksen valmiussuunnitelma	2022
Tietohallinto / Kyberturvallisuus	Tietohallintopäällikkö	Tietohallinnon valmiussuunnitelma	2022

1.10. Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palvelutuotannossa

Valmiuslaissa säädetty varautumisvelvoite koskee vain julkisen hallinnon tehtävien hoitamista. Säännös koskee myös kunnan tai kuntayhtymän liikelaitosta, mutta se ei koske viranomaisten yksityisiltä palveluntarjoajilta ostamia palveluita. Ulkoistaessaan palveluitaan, on kunnan huolehdittava myös siitä, että varautuminen hoidetaan.

Palvelusopimuksessa palvelun tarjoaja esittää, miten kyseinen palvelu järjestetään myös normaaliajan erityistilanteissa ja poikkeusoloissa. Ulkoistettujen palvelujen toimivuus ja käytettävyys tulee varmistaa valvonnalla ja yhteisharjoituksin, jotta palvelujen hankkija voi todeta palvelun tarjoajan varautumisen vastaavan sen omia velvoitteita.

Jatkossa uusia sopimuksia tehtäessä kaupungin tulee tarpeen mukaan varmistaa, että palvelun tuottaja on ottanut huomioon varautumiseen liittyvät asiat.

Huoltovarmuuskeskus on tuottanut sopimukselliseen varautumiseen liittyviä mallilausekkeita (SOPIVA-lauseke), joiden avulla voidaan varmistaa rakenteellinen malli hankinnoissa ja kriittisten palveluiden ylläpidossa kaikissa turvallisuustilanteissa.

Toimialat tunnistavat toimialakohtaisessa valmiussuunnittelussa kriittiset sopimus-kumppanit.

1.11. Yhteistoiminta varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Yhteiskunnan infrastruktuurin toimivuuden tärkeys edellyttää, että kaupungilla on oltava hyvät yhteistoimintasuhteet alueella toimiviin energia-, ICT- ja muihin toiminnan kannalta tärkeisiin yrityksiin sekä keskeisiin viranomaisiin.

Kaupungin alueella toimivilla järjestöillä ja yrityksillä on merkittävä rooli häiriötilanteissa vapaaehtoistoiminnan koordinoijana ja valmiustoimintaan liittyvän erityisosaamisen ylläpitäjänä. Yksittäisillä kansalaisilla on tärkeä rooli omatoimisessa varautumisessa ja yhteiskunnan kriisinsietokyvyn vahvistamisessa. Yksilön tiedot, taidot ja turvallisuutta vahvistava asenne muodostavat yhteiskunnan kriisinsietokyvyn perustan.

Ennalta sopiminen yhteistoiminnan periaatteista korostuu viranomaistoiminnan hallinnon keskittyessä ja fyysisesti etääntyessä kaupunkiorganisaatiosta.

Lupa- ja valvontavirasto (LVV)

Viraston tehtävänä on varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Varautumisen yhteistyöalueella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 35 §:ssä tarkoitettujen yhteistyöalueiden kanssa maantieteellisesti yhteneväisiä alueita.

Virasto vastaa varautumisen alueellisesta yhteistyöstä:

- 1) järjestämällä varautumista tukevaa alueellista ennakointityötä;
- 2) kehittämällä alueellisia riskiarvioita, osallistumalla niiden laatimiseen ja yhteensovittamalla ne sekä seuraamalla alueellisissa riskiarvioissa arvioitujen uhkamallien kehitystä;
- 3) edistämällä alueen toimijoiden valmiussuunnittelua;
- 4) järjestämällä alueellista varautumista tukevia valmiusharjoituksia;
- 5) järjestämällä alueellisia maanpuolustuskursseja;
- 6) seuraamalla alueellista varautumisen ja valmiuden tilaa;
- 7) järjestämällä muuta alueellista yhteistoimintaa.

Viraston apuna toimii alueellisia valmiustoimikuntia, jotka virasto asettaa. Ne toimivat varautumisen alueellisen yhteistyön suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Niiden asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Elinvoimakeskus

Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus vastaa ympäristö – ja liikenne vastuualueiden palveluista ja Pohjanmaan elinvoimakeskus elinkeino, työvoima, osaaminen ja kulttuuri-vastuualueista.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Keski-Pohjanmaan alueellinen pelastustoimi

Keskipohjanmaan hyvinvointialue vastaa sille laissa säädetyistä erikoissairaanhoidon, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tehtävistä normaaliajan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen alueellinen pelastustoimi vastaavaa pelastustoimesta. Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja muista pelastuslaissa sille säädetyistä tehtävistä.

Aluepelastuslaitos ylläpitää toimialansa erityistilannesuunnitelmia.

Pelastuslaitoksen tehtävät on säädetty pelastuslaissa. Tehtäviin kuuluu kuntien varautumisen tukeminen sikäli kun on sovittu.

Pelastustoimen riskienhallintamenetelmää täydentää kaupunkilaisten, yritysten ja yhteisöjen omatoiminen varautuminen.

Pelastustoimi vastaa alueellisen yhteistyöorganisaation K-P Alueturva toiminnasta

Poliisi

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa

Puolustusvoimat

Puolustusvoimille on laissa säädetty erääksi tehtäväksi virka-apun antaminen muille viranomaisille ja osallistuminen pelastustoimintaan. Puolustusvoimat voi antaa erikseen määritetyllä tavalla myös virka-apua poliisille ja pelastustoimelle.

Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää huoltovarmuutta. Strategisina tehtävinään huoltovarmuuskeskus mm. sovittaa yhteen elinkeinoelämän ja julkishallinnon yhteistyötä varautumisessa, hoitaa valtion varmuusvarastointia sekä turva- ja velvoitevarastointia, varmistaa välttämättömien teknisten järjestelmien toimivuutta ja turvaa kriittistä tavara- ja palvelutuotantoa sekä seuraa kansainvälistä kehitystä ja pitää yhteyttä ulkomaisiin viranomaisiin ja laitoksiin.

Seurakunnat

Seurakunnilla on niin ikään kunnan toiminnan kannalta tärkeitä tehtäviä. Työtä tehdään aina toimintaa johtavan viranomaisen johdolla. Henkisen huollon tehtävänä on antaa onnettomuuden uhreille ja omaisille henkistä tukea. Tukea annetaan tarvittaessa myös pelastustyöhön osallistuvalla henkilöstöllä. Myöhemmin seurakunnat voivat järjestää henkisen huollon tukipäivystystä osana psykososiaalisen tuen ja palvelujen toimintaa. Seurakunnat ovat myös tukemassa muuta varautumisorganisaatiota majoituksessa ja ruokahuollossa.

Eri häiriötilanteissa myös muut kolmannen sektorin toimijat mm. SPR ovat hyödynnettävissä.

Kolmas sektori

Järjestöillä on merkittävä rooli häiriötilanteissa vapaaehtoistoiminnan koordinoijana ja valmiustoimintaan liittyvän erityisosaamisen ylläpitäjänä. Ne koordinoivat vapaaehtoisten osallistumista valmiustoimintaan.

Media

Luotettavan ja oikea-aikaisen riippumattoman ja monipuolisen tiedon jakaminen, disinformaation torjuminen. Luotettavan journalismin edistäminen vahvistaa kaupunkilaisten uskoa viranomaistoimintaan.

1.12. Kaupunkikonsernin valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen

Eri toimialojen valmiussuunnitelmien yhteensopivuus varmistetaan valmiussuunnitelman yleisessä osassa, joka toimii linjaavana ja kokoavana suunnitelmana. Tämä on tärkeää, jotta koko kaupunkia tai useampaa kuin yhtä toimialaa koskevan häiriötilanteen aikana ei törmätä epäselvyyksiin tai virheolettamiin muiden toimijoiden resursseista, toimintatavoista ja vastuista.

Toimialojen toimintasäännöissä on nimetty toimialan valmiussuunnitteluista vastaava viranhaltija, joka toimittaa suunnitelmien yhteensopivuutta koskevaa yleistarkastelua. Mahdolliset muutostarpeen arviot viedään toimivaltaiselle viranomaiselle toimenpiteitä varten. Suurimmilla vastuualueilla voi olla omat valmiussuunnittelusta vastaavat viranhaltijat, jotka vievät tarvittavat muutosesitykset päätöksentekoon.

Esityksessä uudeksi kuntalaiksi tulee Konserniohjeessa jatkossa antaa tarpeelliset määräykset tytäryhteisöjen valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta kuntakonsernissa (HE 3.2.2026). Kaupungin konserniohje päivitetään syksyn 2026 aikana.

1.13. Pelastuslaitoksen tuki valmiussuunnittelulle

Alueen pelastuslaitos tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvien kaupunkien ja kuntien valmiussuunnittelua.

Alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä selvitetään alueella esiintyvät uhat, arvioidaan niistä aiheutuvat riskit, määritellään toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen sisällytetään myös suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan.

Varautumisen osalta Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen alueella tehtävät on määriteltä seuraavasti:

- Vastaa pelastustoimen valmiussuunnittelusta
- Vastaa omalta osaltaan julkishallinnon vastuulla olevasta väestönsuojelukoulutuksesta
- Kouluttaa omatoimista varautumista
- Yhteistyössä kaupungin kanssa varaa henkilöt, materiaalit, rakennukset ja ajoneuvot pelastustoimen väestönsuojeluorganisaation käyttöön.

Aluepelastuslaitos järjestää sopimuksen mukaan pelastusalueen kaupungin johtokeskushenkilöstölle VIRVE-viestivälineiden käyttökoulutusta.

2. Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta

2.1. Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet

Kokkolan kaupunkiorganisaation keskeinen päämäärä normaaliolojen häiriötilanteen esiintyessä on varmistaa asukkaiden, muiden alueella oleskelevien sekä eri organisaatioiden turvallisuus ja hyvinvointi toimimalla päämäärätietoisesti ja tehokkaasti hyödyntäen kaikkia kaupungin ja yhteistyötahojen voimavaroja.

Kaupunkikonsernin osat ylläpitävät jatkuvasti ajantasaista tietoa omasta ja yhteistyöverkoston rakenteesta, resursseista ja vastuuhenkilöistä.

2.2. Kansallisen riskiarvion keskeiset tulokset

Kansallisen riskiarvion tarkoituksena on ennakoida Suomeen mahdollisesti kohdistuvia suhteellisen äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta normaalista poikkeavia toimia tai avun pyytämistä muilta mailta tai kansainvälisiltä järjestöiltä. Kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin.

Sisäministeriön Kansallisessa riskiarviossa uhkamalleiksi ja häiriötilanteiksi on nostettu:

- informaatiovaikuttaminen
- poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- sotilaallisen voiman käyttö
- laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla
- yhteiskunnan rakenteisiin ja laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen tai muu väkivaltainen isku
- isojen väkijoukkojen, ryhmien tai yhteisöjen väkivaltainen liikehdintä tai yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
- julkisen talouden häiriö
- rahoitusjärjestelmän häiriö
- energihuollon häiriöt
- tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
- terveysturvallisuuden häiriöt
- vesihuollon häiriöt
- elintarvikehuollon häiriöt ja ruoka- ja ravintoturvan heikkeneminen
- laajat ja pitkäkestoiset onnettomuustilanteet

2.3. Keski-Pohjanmaan alueellinen riskiarvio

Alueellisessa riskiarviossa tunnistettujen uhkien ja häiriötilanteiden osalta alueellinen konteksti on keskiössä. Riskiarviossa on keskitytty sellaisiin alueellisesti merkittäviin riskeihin, joiden hallitseminen edellyttää normaalista poikkeavaa toimintaa ja joiden vaikutukset ovat alueellisella tasolla merkittäviä.

Alueellisesti merkittäviksi riskeiksi on tunnistettu:

- myrskyt ja rajuilmat
- talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso
- laaja maasto- tai metsäpalo
- meri-, vesistö- tai hulevesitulva
- pato-onnettomuus
- vakava kemikaali- tai räjähdysonnettomuus vaarallisia aineita käsittelevässä teollisuuslaitoksessa tai kuljetuksessa
- öljy- tai kemikaalivahinko merialueella
- alueellinen vesihuollon häiriö
- sähköenergian saannin, siirron tai jakelun häiriintyminen alueella
- Kyber- tai ICT-häiriöt
- alkutuotannon häiriötilanne
- tarttuvat taudit
- tarttuvat eläintaudit
- sotilaallisen voiman käyttö
- laajamittaiset evakuoinnit

Alueellinen riskiarvio päivittyy syksyn 2026 aikana

2.4. Kokkolan kaupungin uhka-arvioiden keskeiset tulokset

Kokkolan kaupunkikonsernin uhka-arvion tekee kaupungin riskienhallinnan työryhmä, missä on edustajat kaikilta merkittäviltä hallinnon aloilta. Kaupunginhallitus on päättänyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnasta ja kaupunginvaltuusto Kokkolan kaupungin riskienhallinnan perusteista.

Kuntakonsernille keskeisimmiksi arvioidut riskit ovat seuraavat: (ei tärkeysjärjestyksessä)

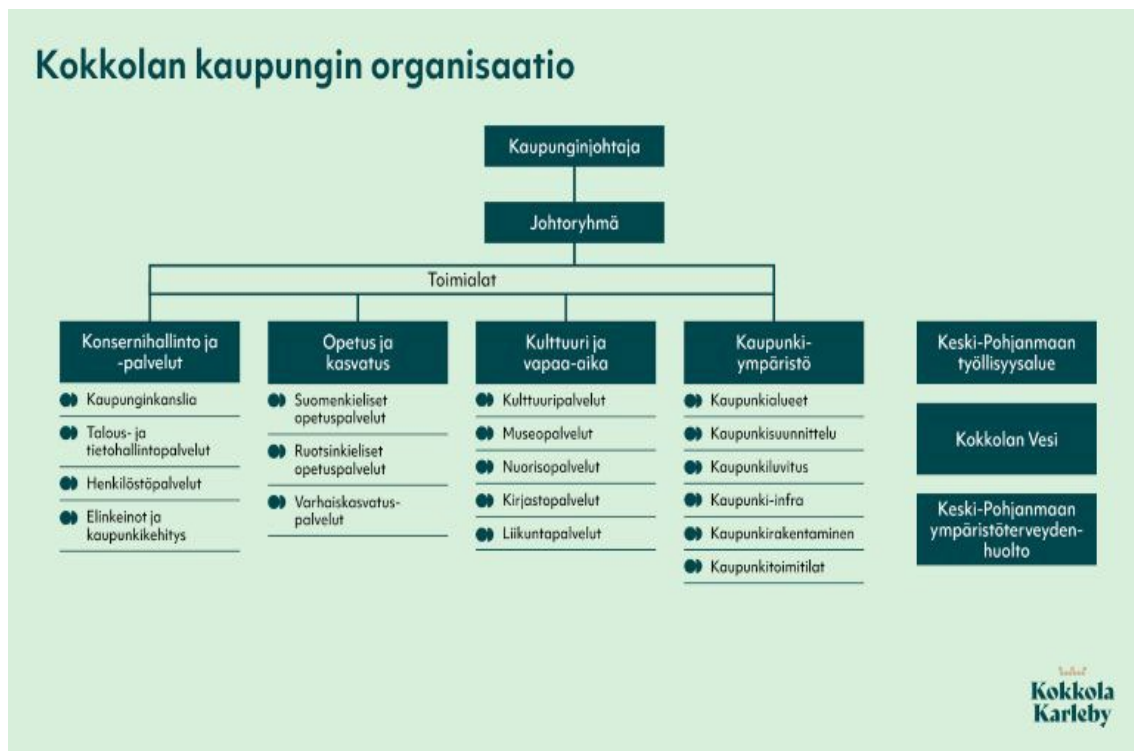
- Pandemia
- myrskytuho, pitkäaikainen ja / tai vakava sähkökatkos
- vakava tulva
- vakava vaarallisten aineiden onnettomuus
- kyberturvallisuus, tieto- ja viestintäverkkojen toimivuus
- väkivaltaisen ekstremismin aiheuttava häiriötilanne

- talousveden pilaantuminen
- jätevesihuollon vakava häiriintyminen
- hallitsematon maahanmuutto
- ydinvoimalaonnettomuus
- kansallisen turvallisuuden uhat

2.5. Johtamisjärjestelmä normaalioloissa

Kaupungin johtoryhmä toimii normaalioloissa konsernin toimintojen yhteen sovittavana elimenä. Johtoryhmä kokoontuu viikoittain käyden läpi konsernihallinnon kannalta ajankohtaisia asioita.

Kokkolan kaupungin hallinto- ja palveluorganisaatio



Kaupungin varautumisen johtoryhmä kokoontuu säännönmukaisesti kokouksiin kerran kuukaudessa. Vakavammissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kaupunginjohtaja kutsuu varautumisen johtoryhmän koolle. Tässä johtoryhmässä ovat edustettuina kaupungin toimialat ja keskeiset vastualueet, liikelaitos Kokkolan Vesi, Kokkolan Energia Oy, Kokkolan Satama Oy, Keski-Pohjanmaan pelastuslaitos, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmius- ja turvallisuusyksikkö, KIP Service Oy sekä tarvittaessa muut kutsutut asiantuntijat.

2.6. Kaupunkikonsernin johdon ja avainhenkilöstön hälyttämisen ja informointijärjestelyt

Hälyttäminen ja informointi toteutetaan erityistilanteissa ja poikkeusoloissa samoin kuin normaalioloissa. Varautumisen johtoryhmän jäsenet ja johtokeskuksessa toimivat yhteistyökumppaneiden edustajat, joiden toimialaan tapahtuma voi vaikuttaa, välittävät tilannekuvan omille organisaatioilleen. Tilanteen ja tarpeen mukaan informoidaan myös (normaaliajan) johtoryhmää.

Kokkolan kaupunki varmistaa, että Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksella, poliisilla, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella, Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollolla ja LVV:lla, sekä muilla kunnan tärkeiksi määrittämällä yhteistyökumppaneilla on tiedossaan hälytyskaavio, mistä ilmenevät hälytettävät henkilöt vastuualueineen

Yhteystietojen tulee sisältää henkilöiden kotiosoite, virka- ja henkilökohtaiset puhelinnumerot ja sähköpostiosoite, sekä mahdollinen VIRVE-puhelinnumero.

Varautumisen alueellista koordinoitua tukemaan on perustettu Keski-Pohjanmaan alueturva.

2.7. Luottamushenkilöelinten informointi

Päätöksenteko pyritään turvaamaan kaikissa häiriötilanteissa. Päätäviä elimiä voidaan tarvittaessa kutsua koolle etäkokouksiin.

Poikkeusoloissa tai normaaliolojen häiriötilanteessa kaupunginjohtaja, hänen varahenkilönsä tai heidän määräämänsä johtoryhmän jäsen tiedottaa häiriötilanteista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä kaupunginhallituksen ja -valtuuston puheenjohtajille tai heidän ollessaan estyneinä varapuheenjohtajille sekä niiden lauta- ja johtokuntien puheenjohtajille, joiden toimialaa asia koskee. Informaation tulee sisältää tieto aiotusta tai kiireellisenä toteutetusta toimesta, perusteista ja siitä kenen päätöksellä toimi on toteutettu.

Toimivallasta poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa on säädetty hallintosäännön §§:ssä 38-40.

Tilannekuvan välittämisessä ja luottamushenkilöitä informoidessa tulee ottaa tietosisältö siten, ettei häiriötilanteen hallinnalle tai toimivaltaisen viranomaisen työlle aiheuteta haittaa. Tämä vaatii salassapitosäännösten ja varautumisen ymmärrystä tiedon välittäjältä ja vastaanottajalta.

Normaaliolojen häiriötilanteessa informointikynnys ylittyy, mikäli tapahtuma uhkaa kaupungin alueella oleskelevien terveyttä tai turvallisuutta tai sillä on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

2.8. Tehostetun johtamisen ja tilanteen seurannan käynnistäminen häiriötilanteessa

Vaikka varsinainen muodollinen päätöksenteko häiriötilanteissakin tapahtuu normaalielimen toimivaltuuksien ja päätöksentekojärjestelmän puitteissa, kokoontuvat toimivaltaiset toimialajohtajat ja asiantuntijat häiriötilanteen kehittyessä ja tilanteen niin vaatiessa varautumisen johtoryhmässä, jonka kaupunginjohtaja kutsuu koolle. Johtoryhmä muodostaa kaupungin toimintojen osalta häiriötilanteen hallinnassa keskeisen toiminnalli-

sen osan. Johtoryhmä ei ole kuntalain mukainen toimielin, vaan kukin johtoryhmän jäsen käyttää niitä toimivaltuuksia, joita hänelle lain mukaan kuuluu tai johtosäännöillä on siirretty.

Häiriötilanteen vakavuusasteen noustessa ja tarpeen niin vaatiessa kaupunginjohtaja nimeää ja kutsuu koolle varautumisen johtoryhmän, joka vastaa varautumiseen liittyvistä asioista.

Tilanteen niin vaatiessa Kokkolan kaupungin viranhaltijat osallistuvat pelastuslaitoksen ylläpitämään alueturva-työryhmän työskentelyyn.

2.9. Johtamispaikat

Häiriötilanteen hallinnan ja tilanteen seurannan tehostamiseksi voidaan keskeiset siihen liittyvät toiminnot keskittää yhteen johtamispaikkaan. Normaaliolojen häiriötilanteissa johtamistyöskentely järjestetään keskitetyssä tilassa siten, että johtoryhmä sekä tarvittavat asiantuntijat kokoontuvat tilanteen muodostuttua ja sen jälkeen säännöllisesti johtamispaikkaan.

Johtamistoiminta saatetaan joutua siirtämään tilanteen mukaan muihin tiloihin, kun tilanne edellyttää keskitettyä johtamista. Kaupunginjohtaja antaa käskyt johtamistoiminnan siirtämisestä ja johtaa toimintaa normaalivaltuuksillaan, tai valmiuslain mukaisin valtuuksin, kun päätös toimivaltuuksien soveltamisesta on lainvoimainen.

Kaupunginjohtaja linjaa tilan, jossa ryhmä toimii.

2.10. Johtaminen ja tilannetietoisuus

Oikean tiedon saatavuus ja luotettava tilannekuva luovat edellytykset päätöksenteolle. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamisjärjestelyt ja sitä tukeva tilannetietoisuus ovat yhteiskunnankriisivalmiuden kannalta keskeinen osa kokonaisuusturvallisuutta. Häiriötilanteiden laaja-alaisen vaikutusten ulottuminen useiden hallinnonalojen toimialueelle edellyttää kykyä koota ja välittää poikkihallinnollista ja yhteen sovitettua tilannekuvaa.

Tilannekuva on yksi tärkeimmistä päätöksenteon perusteista kaikilla toiminnan tasoilla. Luotettava tilannekuva, toimivaltaisen viranomaisen käsitys tapahtuneesta ja siihen vaikuttaneista tekijöistä sekä arvio tilanteen kehitysvaihtoehdoista, on keskeinen edellytys päätöksenteolle kaikilla tasoilla. Operatiivinen vastuu on toimivaltaisella viranomaisella. Tiedon on kuljettava varhaisessa vaiheessa myös valtion viranomaisille. Valtion- tai muulla viranomaisella saattaa olla tietoa, jota varautumisen johtoryhmällä, kaupungin johtoryhmällä tai toimivaltaisella viranomaisella ei ole.

Kokkolan kaupungin tehtävänä on pitää omalta osaltaan yllä tilannekuvaa ja raportoida tilanteesta lupa- ja valvontavirastolle, pelastusviranomaiselle ja paikallisille yhteistointintahoille, tehdä tärkeitä peruspalveluja koskevia päätöksiä ja huolehtia tiedottamisesta ja muusta kuntalaisten ohjaamisesta.

Tilanneymmärryksen muodostamista on harjoitettava myös sähköttömässä ympäristössä, jossa tilannekuvaa ei saada yhteyksien kautta muodostettua.

2.11. Viestinnän ja tiedottamisen peruslinjaukset

Erityis- ja häiriötilanteiden viestintä on tehostettua viestintää poikkeuksellisessa tilanteessa. Normaalista tilanteesta siirtymä kohti häiriötilanneviestintää on usein liukuva. Tehostettua viestintää saatetaan tarvita muulloinkin kuin varsinaisen varautumisen tilanteissa.

Viestintätoiminnan pohjana ovat kuntalain määräykset. Onnettomuus-, uhka- ja erityistilanteissa sekä poikkeusoloissa tiedon tarve kasvaa voimakkaasti. Näissä tilanteissa viestintää on tehostettava ja siihen on varattava riittävät toimintaedellytykset. Kaupungin tehtävänä on hyvässä yhteistyössä avustaa viestinnässä, jotta toimivaltainen viranomainen voi keskittyä varsinaisen tilanteen hoitamiseen. Onnettomuustilanteissa viestintävastuu kuuluu toimintaa johtavalle viranomaiselle (esim. pelastuslaitos tai poliisi).

Kaupungin viestintä erityis- ja häiriötilanteissa perustuu normaaliolojen viestintäsuunnitelmaan. Häiriö- ja erityistilanteissa noudatetaan tarvittaessa erillistä häiriötilanteiden viestintäohjetta. Häiriötilanteessa monikanavaista viestintää tehostetaan tilanteen edellyttämällä tavalla. Oikean tiedon tarpeen voimakkaan kasvun vuoksi häiriötilanteessa on varmistettava kaikkien tiedotustapojen tehokas käyttö ja tarvittavan henkilöstön varaaaminen.

Kriisiviestinnän tavoitteena on

- varmistaa ihmisten turvallisuus
- turvata organisaation toimintaedellytykset
- tiedottaa palveluiden muutoksista ja järjestelyistä
- varmistaa oikean tiedon välittyminen ja väärän tiedon leviämisen vähentäminen
- ennakoida mahdolliset kriisit ja valmistautua niihin hyvissä ajoin

Kaupunginjohtaja yhteistyössä kaupungin johtoryhmän (varautumisen johtoryhmän) sekä markkinointi- ja viestintäpäällikön kanssa vastaavat häiriö- ja erityistilanteiden monikanavaisesta viestinnästä kuntalaisille, viranomaisille, medialle ja muille sidosryhmille. Erityistilanteiden viestintään varataan kulloinkin tarvittava henkilöresurssi (kääntäjät, mediaseuranta, puhelinpalvelu jne).

2.12. Vastuut ja tehtävät normaaliolojen erityistilanteen hallinnassa

Yksittäisissä kohteissa häiriötilanteita hallitaan kohteen turvallisuus- tai pelastussuunnitelman mukaisin toimenpitein, kunnes toimivaltainen viranomainen ottaa johtovastuun.

Jokainen toimialajohtaja osallistuu oman toimialansa häiriötilanteen hallintaan ja muutoin yhteistoimintatilanteessa siltä osin, kun hänen toimialalleen on osoitettu tehtäviä.

Muuten kuntakonsernin organisaatio toimii kuten normaalioloissa.

2.13. Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa

Pelastuslaitoksen tehtävät on määritelty Pelastuslaissa. Pelastuslain mukaan pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua kunnan laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Virka-avun tarpeen määrittää kaupungin johtoryhmä tilan-

neymmärryksen perusteella. Kaupunki voi tarvittaessa esittää virka-apupyynnön joko suoraan pelastusviranomaiselle tai Pohjanmaan hätäkeskuksen kautta.

Jos pelastustoimintaan osallistuu eri viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Eri viranomaiset toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa.

Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.

Onnettomuusalueella toimivalla johtopaikalla toimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastuslaitoksen johtokeskus ottaa vastaan tilannekuvaan vaikuttavaa tietoa onnettomuusalueelta ja välittää sitä tarvittavassa laajuudessa kunnan johtokeskukselle. Pelastuslaitos voi pyynnöstä tukea kaupungin johtoryhmää asettamalla kaupungin käyttöön yhdyshenkilön.

2.14. Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa

Pelastuslain mukaan kaupunki on velvollinen pelastustoimen johdolla osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun. Suunnitteluvollisuus koskee niitä kaupungin toimijoita, jotka ovat velvoitettuja antamaan pelastustoimelle virka- ja asiantuntija-apua, tai joiden asiantuntemusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa. Pelastuslaki myös velvoittaa kaupunkia toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoimintaa voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Kokkolan kaupungin toimialajohtajat vastaavat siitä, että niihin toimialojen hallinnoimiin tiloihin, joihin pelastuslainsäädäntö edellyttää pelastussuunnitelmaa tai siihen verrattavaa, suunnitelma on laadittu ja esitettävissä pelastusviranomaisille ajantasaisina sekä, että siitä on tiedotettu rakennusten käyttäjille.

Valmiussuunnitelmissa esitellään toimialan tehtävät pelastustoiminnan tukemisessa ja se, miten näihin tehtäviin on luotu valmius sekä normaali- että poikkeusoloissa.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteesta sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Pelastuslaitos ylläpitää väestöhälyttämiä Kokkolan kaupungin alueella.

Väestön hälyttämisessä voidaan käyttää tarvittaessa kaiutinautoja.

Normaaliolojen onnettomuuksissa väestön suojaamisen keskeisiä keinoja ovat suojautuminen asuin- ja muihin sisätiloihin sekä evakuointi. Lisäksi väestön suojaamiskeinona ovat käytettävissä väestönsuojat, joiden käyttöönottotilanteina nähdään lähinnä poikkeusolojen vakavimmat uhkat.

Keski-Pohjanmaan pelastuslaitos ylläpitää luetteloa, josta käyvät ilmi väestönsuojien omistaja, sijainti, suojaluokka, henkilömäärä ja mahdollinen tilavaraus viranomaiskäyttöön.

Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen evakuointisuunnitelmassa on määritelty asukkaiden evakuoinnin periaatteet ja toteuttamistavat.

2.15. Toiminnan yhteensovittaminen

Varautumisen yhteensovittaminen on suomalaisessa kokonaisturvallisuuden mallissa elintärkeää, jotta voidaan varmistua yhtenäisistä häiriötilanteen hallinnan keinoista etupainotteisesti. Varautumisen yhteensovittaminen on yhteisiä suunnitelmarunkoja, materiaalista varautumista, yhteistoiminnasta sopimista ja tiedonvälittämisen keinoista sopimista.

Keski-Pohjanmaan alueturva

Yhteensovittamista tulee tehdä säännöllisesti etenkin hyvinvointialueen kanssa, jolla on merkittävä rooli myös kuntien häiriötilanteen hallinnassa.

Keski-Pohjanmaalla toimii alueellinen valmiusfoorumi Keski-Pohjanmaan Alueturva, jonka jäsenistö koostuu muun muassa alueella toimivista viranomaistahoista, kuntien johtavista viranhaltijoista sekä kriittisestä elinkeinoelämästä ja järjestöjen edustajista. Alueturvan avulla muodostetaan yhteistä turvallisuustilannekuvaa ja yhteistä käsitystä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävistä riskeistä sekä yhteensovitetaan toimintaa mm. vaihtamalla tietoja, tiivistämällä yhteistyötä ja järjestämällä harjoituksia. Pelastuslaitos toimii Alueturva-foorumin puheenjohtajana. Keski-Pohjanmaan Alueturvaa hyödynnetään varautumistyön keskittämiseksi, riskien tunnistamisessa tunnistettujen riskien hallitsemisessa ja niihin varautumisessa esimerkiksi tilannekuvatoiminnon, harjoituksen tai yhteisen suunnittelun kautta.

Alueturvaa hyödynnetään tarvittaessa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa väestönsuojelutilanteet mukaan lukien. Pelastuslaitos vastaa Alueturvan koolle kutsumisen järjestelyistä.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue on asettanut valtioneuvoston asetuksen mukaisen väestönsuojelun yhteistyöryhmän. Yhteistyöryhmä toimii Keski-Pohjanmaan Alueturvan yhteydessä nimellä Alueturvan väestönsuojelun yhteistyöryhmä (VSS-YTR). Väestönsuojelun yhteistyöryhmään kutsutaan jäsenet hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimesta, puolustusvoimista, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, aluehallintovirastosta sekä kaikista alueen kunnista. Alueturvan sekä VSS-jaoston työskentelyn myötä kunnat voivat hyödyntää pelastuslaitosten asiantuntemusta valmiussuunnittelun kehittämisessä sekä saavat häiriötilanteissa tilannetietoja ja tukea toimintaansa.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue on hyvinvointialuejohtajan päätöksellä asettanut valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin yhteistoiminnasta mukaisen yhteistyöryhmän ohjaamaan ja yhteen sovittamaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista. Yhteistyöryhmä toimii Keski-Pohjanmaan Alueturvan yhteydessä nimellä Sote valmiuden ja varautumisen yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmään kutsutaan jäsenet hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimesta, pelastustoimesta, ympäristöterveydenhuollosta sekä kaikista alueen kunnista.

Alueturvan alaisuudessa toimii myös viestintäjaosto, jonka tehtävänä on edistää organisaatioiden valmiuksia kriisiviestintään sekä varautua viestinnän yhteensovittamiseen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Jaosto kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa sekä häiriötilanteessa tarvittaessa tiiviimmin.

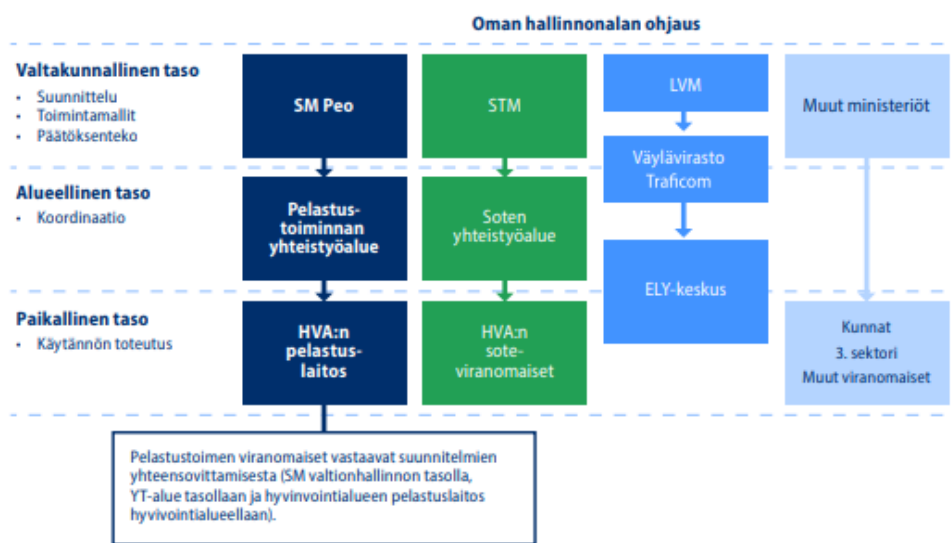
2.16. Evakuoinnit

Evakuoinnilla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden siirtämistä turvaan vaara-alueelta tai vaarallisesta kohteesta. Evakuointi on väljä yleiskäsite, joka on tarkoitettu käytettäväksi laajassa merkityksessä. Suppeimmillaan evakuointi voi pelastustoimintaan liittyen koskea esimerkiksi yhden talon asukkaiden ja laajimmillaan useiden kuntien tai vielä laa-

jempien alueiden koko väestöä. Evakuoinnit suunnitellaan sekä normaaliolojen onnettomuus- ja vaaratilanteita että poikkeusolojen uhkia varten

Hyvinvointialueen pelastustoimi vastaa evakuointisuunnittelun ja väestön vastaanottoa koskevien suunnitelmien yhteensovittamisesta hyvinvointialueella yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen vastaa siirretyn väestön tarvitsemien kiireellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen suunnittelusta. Evakuointien osalta hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä olevien henkilöiden siirtämisen suunnittelusta yhteistoiminnassa pelastusviranomaisten kanssa. Hyvinvointialue yhteen sovittaa toimintaa pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon vastuiden osalta ja määrittelee tarkemmin sisäiset suunnitteluvastuut.

Kuva 5 Evakuoinnin suunnittelun ohjaus eri hallinnonaloilla



Kuntien vastuu evakuointitilanteessa

Kunnat vastaavat osaltaan evakuointisuunnittelusta ja väestön vastaanottoa koskevien suunnitelmien laatimisesta yhteistoiminnassa hyvinvointialueen pelastuslaitoksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Väestön siirroissa kunnilla on merkittäviä vastuita.

Kunnat muun muassa suunnittelevat omistamiensa kiinteistöjen käyttöä kokoontumis- ja evakuointikeskus -tarkoituksiin, huolehtivat vastuullaan olevan kriittisen infrastruktuurin ylläpitämisen suunnittelusta ja osallistuvat viestinnän suunnitteluun. Lisäksi valmiuslain mukaisesti kunta voi päätöksellään velvoittaa yksityisen henkilön, yrityksen, yhteisön tai laitoksen luovuttamaan siirretyn väestön majoituksen, muonituksen ja muun huollon kannalta välttämätöntä omaisuutta sekä huonetiloja siirretyn väestön tilapäistä majoittamista varten. Lisäksi kunnalla on vastuu elinmahdollisuuksien turvaamisessa ja esimerkiksi perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Valmiuslain nojalla kunnille voi tulla asuntokannan säännöstelyyn ja asumaan sijoittamiseen liittyviä tehtäviä. Lisäksi kunnille kuuluu terveydensuojelulain mukaiset tehtävät, jotka tulee huomioida tilapäisiä majoitustiloja suunnitellessa ja käyttöön otettaessa. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyössä on huomioitava myös hyvinvointialueesta annetun lain mukaiset menettelyt.

Kunnan hallinnon ja päätöksenteon toimintaedellytykset on pyrittävä varmistamaan myös poikkeusolojen aikana. Hallintosäätöön on otettava tarpeelliset määräykset hallinnon ja toiminnan järjestämisestä, päätöksenteko- ja hallintomenettelyistä sekä val-

tuuston toiminnasta poikkeusoloja varten. Määräyksissä tulisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan varmistamaan kunnan välttämättömän päätöksenteon jatkuvuus myös kunnan evakuoinnin aikana. Kunnan on myös muutoin suunniteltava oman hallinnon ja talouden toiminta kunnan evakuointitilanteissa sekä vastaanottaessa evakuoitua väestöä muista kunnista.

Evakuoinneista laaditaan oma ohjeensa. Vastuista ja evakuoinneista koituvista kustannustenjaosta sovitaan erikseen hyvinvointialueen kanssa.

3. Poikkeusolojen valmiussuunnitelma, varautuminen poikkeusoloihin

Poikkeusolot ovat valmiuslaissa määritelty yhteiskunnan tila, jossa on niin paljon vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Poikkeusolojen vallitsemisen toteaa valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa.

3.1. Poikkeusolojen vaikutukset kaupungin toimintaan ja toimintaedellytyksiin

Poikkeusolot astuvat voimaan valtioneuvoston asetuksella. Poikkeusoloja ovat valmiuslaissa ja puolustustilalaissa erikseen säädetyt tilanteet. Poikkeusoloja valmiuslain 3 §:n mukaan ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) Väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) Erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
- 5) Vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.

Valmiuslain tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoi-
keuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys.

Valmiuslain mukaan viranomaiset voidaan oikeuttaa poikkeusoloissa käyttämään vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia lain tarkoituksen saavuttamiseksi. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Lain mukaisia toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönotolla voi olla monenlaisia vaikutuksia kunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin.

Toimivaltuudet voivat vaikuttaa kunnan kannalta muun muassa:

- velvoitteita lisäävästi (esim. säännöstelyn toimeenpano ja valvontatehtävät, sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminnan muutokset jne.),
- velvoitteita supistavasti (esim. luopuminen määräaikojen noudattamisesta ja sosiaali- ja terveyspalveluiden joidenkin tehtävien toteuttamisesta, opetuksen keskeyttäminen jne.),
- kunnan hallinnon järjestämiseen
- kunnan toimintaan, toimintaympäristöön ja toimintaedellytyksiin muutoin (esim. palkkasäännöstely ja palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen, työvoiman ohjaus ja työvelvollisuus mm. terveydenhuollon tehtäviin, valtion menojen maksatuksen siirtäminen, tavaroiden luovutusvelvollisuus ja suorittamisvelvollisuus sotilaallisen puolustusvalmiuden kohottamiseksi ja ylläpitämiseksi jne.)

Toimialojen valmiussuunnitelmissa määritellään korostuvat ja väistyvät toiminnot. Korostuviksi on katsottava ensisijaisesti elintärkeitä toiminnot. Väistyviksi toiminnoiksi tulisi ensisijaisesti katsoa sellaiset kaupungin toiminnot, joiden keskeyttämisestä ei synny kaupunkilaisille eikä kaupungille vakavaa haittaa tai pysyviä menetyksiä. Keskeytyspäätöksessä on huomioitava vapautuvien tila- ja henkilöresurssien käyttömahdollisuudet korostuviin tehtäviin. Päätöksiä tehtäessä otetaan huomioon valtionhallinnon antamat ohjeet. Tehdyt päätökset saatetaan välittömästi johtoryhmän ja edelleen luottamushenkilöiden tietoon.

Poikkeusolojen ja valmiuslain lisätoimivaltuuksien käyttöönotolla voi olla vaikutuksia kaupungin toimintaan ja toimintaedellytyksiin. Velvoitteita lisää esimerkiksi säännöstelyn toimeenpano ja valvonta, asuntoihin ja asuttamiseen liittyvät tehtävät, toisaalta myös toimintoja supistavat tehtävät esimerkiksi opetuksen keskeyttäminen. Toimialojen valmiussuunnitelmissa tulee huomioida valmiuslain lisätoimivaltuuksien mukanaan tuomat tehtävät.

3.2. Kaupungin hallinto poikkeusoloissa

Kaupungin päätöksenteko saattaa poikkeusoloissa edellyttää erityisjärjestelyjä. Erityisjärjestelyitä varten valmiuslain 108 §:ssä on säädetty kunnan hallinnosta. Säännöksen mukaan kuntalain 94.4 §:n estämättä kaupunginvaltuusto voidaan poikkeusoloissa kutsua koolle välittömästi ja valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet valtuutetuista on läsnä. Jos valtuustoa ei saada koolle päätösvaltaisena ja painavat syyt edellyttävät välitöntä päätöksentekoa, kaupunginhallituksella on oikeus päättää niistä asioista, jotka koskevat kaupungin hallinnon järjestämistä, johto- ja hallintosääntöä, toimivallan siirtämistä, talousarviota ja veroja sekä muista valtuuston päätettäväksi säädetystä asioista. Kaupunginhallituksen on mahdollisimman pian saatettava nämä päätökset valtuuston päätettäväksi. Kaupunginhallituksen päätös on voimassa, kunnes valtuusto on päättänyt asiasta.

Kaupungin päätöksentekoa koskevilla valmiuslain toimivaltuuksilla pyritään nopeuttamaan ja joustavoittamaan sitä, sillä tilanteiden hallitseminen edellyttää usein nopeaa reagointia. Samoin toimielinten koolle kutsuminen saattaa olla vaikeaa tai jopa mahdotonta. Toimi- ja päätösvallostaa poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteessa on otettu määräykset kaupungin hallintosäännön kuudennessa luvussa.

3.3. Valmiustoiminta poikkeusoloissa

Poikkeusoloihin siirtymisen perusteet ilmoitetaan kunnille valtioneuvoston antaessa asetuksen, jolla todetaan maassa vallitsevan poikkeusolot. Menettelyä edeltää yleensä ennakolta havaittavissa oleva uhka, josta kunnat saavat ennakkotiedon valtionhallin-

nosta. Ennakkotiedon saatuaan uhkan arvioidulla vaikutusalueella sijaitseva kunta ryhtyy toimenpiteisiin siirtyäkseen tehostettuun valmiuteen. Tällöin tiedetään, mihin kaupungin toimintoihin uhka kohdistuu ja voidaan ennakoida sen vaikutuksia kaupungin toimintaan ja asukkaisiin. Tehostetussa valmiudessa toimitaan vielä hallinnonalakohdaisiin sisäisiin päätöksiin. Toiminta on yhteistoimintatahojen ja kaupungin omien toimintojen jatkuvuuden varmistamista, kriisijohtamisen toimivuuden testaamista ja tarvittaessa parantamista. Tällöin suoritetaan myös kriittisten materiaalien ja laitteiden täydennyshankinnat.

Asetuksen astuessa voimaan siirrytään täysvalmiuteen ja toimitaan niitä toimivaltuuksia käyttäen, jotka valmiuslaissa säädetään.

3.4. Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut

3.4.1. Henkilöstön varaamisen (VAP) vastuut kaupunkikonsernissa

Henkilövaraushakemus tehdään puolustusvoimien aluetoimistoon. Perusvaraus tehdään silloin, kun henkilö varataan ensimmäistä kertaa. Perusvarauksessa varataan henkilö määrääjäksi.

Varattavaksi haettavat henkilöt kirjoitetaan varauksessa jaoteltuna toimipaikan tarkkuudella. Hakemuksessa ilmoitetaan mies- ja naispuolisen henkilöstön kokonaismäärät.

Varaajan tulee ilmoittaa aluetoimiston päätöksestä varatuille henkilöille. Varaajan tulee tarkistaa varauksensa yhden - kolmen vuoden välein ja aina, mikäli varaajan toimintamenetelmissä, organisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia.

Kokkolassa on ollut käytäntö, että valmiusasioista vastaava kokooa koko konsernin osalta varattavat henkilöt. Kokonaistarkistus on tehty noin kahden vuoden välein. Päivityksiä on tehty tarpeen mukaan organisaatiossa tapahtuneiden muutosten johdosta.

3.4.2. Vastuut rakennusvarauksista

Sisäasiainministeriö antaa viranomaisille ohjeet rakennusvarauksiin liittyvistä vastuista ja menettelytavoista.

3.4.3. Vastuu ajoneuvo- ja työkonevarauksista

Kuljetusvälineiden, työkoneiden ja tilojen varaamisen ohjeistavat elinkeinokeskukset, jonne myös varausesitykset tehdään.

Valmiuslain mukaan viranomaisilla on varautumisvelvoite, jonka nojalla toimintaa poikkeusoloissa tulee valmistella etukäteen. Varautumisen tavoitteena on yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen. Kuljetuslogistiikan alalla pyritään varmistamaan logististen ketjujen toimivuus ja kuljetuskaluston riittävyys kalustovarausesityksin. Huoltovarmuuskriittiset organisaatiot voivat esittää poikkeusoloissa tarvitsemiaan ajoneuvoja ja työkoneita varattavaksi omaan käyttöönsä. Kalustoa voivat esittää varattavaksi huoltovarmuuskriittisiksi luokitellut yritykset, kunnat, kuntayhtymät sekä viranomaiset.

Varattavaksi esitetään huoltovarmuuskriittisten organisaatioiden alihankkijoiden tai organisaatioihin sopimussuhteessa olevien muiden tahojen omistamaa tai hallitsemaa kalustoa. Olennaista on kaluston käyttäminen sopimuksen tai muun säännöllisen toi-

meksiannon perusteella. *Organisaatioiden omia ajoneuvoja ja rekisteröityjä työkoneita ei tarvitse esittää varattavaksi.*

Ajoneuvoista voidaan esittää varattavaksi linja- ja kuorma-autoja sekä pakettiautoja, joiden kokonaismassa ylittää 3 tonnia. Lisäksi varattavaksi voidaan esittää perävaunuja. Sen sijaan henkilöautoja ja leasing-ajoneuvoja ei voida esittää varattavaksi. Varattavaksi esitettävien työkoneiden koneryhmät on lueteltu erillisessä liitteessä. Pienkalustoa, kuten mönkijöitä ja moottorikelkkoja ei voida esittää varattavaksi.

Ajoneuvo- ja työkonevarausesitysten tarkoituksena on säilyttää organisaation toimintakyky myös poikkeusoloissa. Varattavaksi tulee esittää vain se määrä kalustoa, joka on huoltovarmuuskriittisen organisaation normaalin toiminnan säilyttämisen kannalta välttämätöntä. Organisaation oman toiminnan lisäksi varausesityksissä tulee huomioida esimerkiksi raaka-aineiden, koneiden ja varaosien, lopputuotteiden sekä muut tarpeelliset kuljetukset. Varausesitykset päivitetään kahden vuoden välein.

Kaupunkiympäristö ylläpitää listaa poikkeusolojen ajoneuvovarauksista.

Ajoneuvojen ja työkoneiden varaamisesta kaupunkiorganisaatiossa vasta kaupunkiympäristöpalvelut. Heidän omassa valmiussuunnitelmassansa on käsitelty tarkemmin varauksiin liittyvät menettelytavat ja periaatteet.

3.5. Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio

Kokkolan kaupungin väestönsuojelun tavoitteena on, että väestö kyetään suojaamaan normaaliolojen onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä poikkeusoloissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisten suojaamismahdollisuuksien vuoksi. Suojautumiskeinot ovat suojautuminen sisätiloihin ja evakuointi vaaralliselta alueelta.

Pelastuslaitoksen vastuulla on alueen väestön suojaamisen suunnittelu yhteistyössä alueen kuntien ja kaupunkien ja muiden osapuolien kanssa. Keskeistä väestön suojaamisessa on suojautumista koskevien ohjeiden antaminen väestölle.

Kokkolan kaupunkia koskeva evakuoinnin suunnittelu sisältyy Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen evakuointisuunnitelmaan.

Rakenteellinen suojelu (väestönsuojat)

Kokkolan kaupunkiin rakennetut väestönsuojat eivät ole yleisiä väestönsuojia, vaan ne on varattu niiden rakennusten käyttäjille, joihin ne on rakennettu. Tilanteen edellyttäessä viranomaiset antavat ohjeet tilapäisten väestönsuojien rakentamiseksi.

Väestönsuojeluorganisaatio

Poikkeusoloissa tapahtuvaa väestönsuojelua ja omatoimisen varautumisen johtamista varten Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitoksen alueella olevat kunnat ja kaupungit on jaettu suojelulohkoihin.

Omatoiminen varautuminen

Pelastuslain 14 §:n mukaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan

- ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä
- varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa
- varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät

- ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.

Omatoimiseen varautumiseen liittyy kotivara. Se tarkoittaa, että kotiin hankitaan yllättäviä tilanteita (sairastuminen, lakko, häiriö liikenneyhteyksissä, sähkökatkos ym.) varten ruokaa ja muita päivittäin välttämättä tarvittavia tavaroita 72 tunnin tarpeisiin. Kaupungin tehtävä on normaalioloissakin tiedottaa kaupunkilaisia kotivaran tärkeydestä.

4. Suunnitelman liitteet